

Τάσος Κορφης

ΚΛΕΙΣΕ ΤΑ ΜΑΤΙΑ ΣΟΥ ΝΑ ΔΕΙΣ...

ΝΙΚΟΣ ΚΑΧΤΙΤΣΗΣ

Ένα πορτραίτο

Την εφετεινή ανοιξη πήγαμε μια Κυριακή με τη γυναίκα μου κι ένα ζευγάρι φίλους στην Πατρα, μια πόλη που πολύ αγαπώ (περάσα κοντά της τα γυμνασιακά μου χρόνια πριν και μετά τον πόλεμο του 40) προπαντων για τις διακυμάνσεις της που αρχίζουν από τον καιρό και το ρεύμα του Ρίου και καταλήγουν στα τουριστικά καρavan των φερυ-μπωτ (και είμαι βέβαιος και σε πολλά άλλα).

Μας είχανε καλέσει για μια καλλιτεχνική εκδήλωση στο πνευματικό κέντρο «Ο-στράκα» και επωφεληθήκαμε τη λιακάδα (παιρνοντας τον αγροτικό δρόμο, όχι την «Εθνική») για να πιούμε τον καφέ μας στο Περιγιάλι, να φάμε φρεσκο ψάρι στον Ψαθοπυργο (ομορφή, μανιά μου, που είναι η σπαταλή!...) και να δούμε στα Ψηλά Αλώνια, πίσω από τις τραβηγμένες κουρτίνες του ρετιρε μιας φίλης, το ηλιοδασίλεμα (μέσα, όμως, από μερικά σύννεφα, γιατί είχε, απροσπτα, χάλασε ο καιρός).

Η εκδήλωση ήταν πολύ καλά οργανωμένη (τα χε όλα προβλέπει ο Σωκράτης) αλλά και με αρκετά απροσπτα. Φίλοι που είχα να τους δω τριάντα και περισσότερα χρόνια, παλιοί μου συμμάθητες που κρατούσαν ξεθωριασμένες φωτογραφίες για να τους γνωρίσω και στο λιμάνι, έξω από το παραθύρο, μέσα στη βροχή, (είχε αρχίσει να βρέχει) ένα πελώριο ποταμι εκεί που άλλοτε άραζε το «Καληδάνα». Η μεγαλύτερη, όμως, εκπλήξη της βραδιάς ήταν η «συσταση» μου (αν ήταν δυνατόν!...) στην αδελφή του φίλου μου Νίκου Καχτιτση.

Αναχωρώντας το βράδυ με τους προβολείς αναμεινούς και τους υαλοκαθαριστήρες ν αγωνίζονται να ξεκαθαρίσουν τα θαμπά τζαμιά, ξεγλυστρήσα, οδηγώντας, από την ευχαρίστη μα παρουσία παρέα μου (που κι αυτή απολαμίδανε, όπως φαίνεται, σιωπηλή τη μπορα) προς τις θορείες χώρες. Εχω ζήσει αρκετά εκεί και τις ξερω, νομίζω, καλά κι αυτές. Ερημοί, αφιλοξένοι τοποί, παθιασμένοι για ήλιο. Σπιτία πενταμορφα μα κλειστά, δρόμοι χωρίς χαμογελα και παρκα καταπρασινά στην ομίχλη. Γανδη, Οστανδη, Χερβούργο (γιατί όχι και Μοντρεαλή;)

★ ★

Οδηγούσα σιωπηλός (μέσα στη μοναξιά της προσήλωσης μου στον απεραντο δρόμο) από την Πατρα στην Αθήνα και σκεφτομουνά, όπως πάντα, το «ξένο». Παινιδί παλίο που κρατάει συντροφιά σε ώρες δεσμευσεων, πασιεντάς της αδυναμίας. Ακουσία υποχώρηση όταν δε μπορείς να παρείς τους δρόμους.

Εκείνος, βεβαία, ο φίλος (και συνταξιδιωτής μου) Νίκος Καχτιτσης είτε από την Πατρα, είτε από την Γανδη (είχε πάει ποτε;) είτε από τη Ντουάλα, είτε από την Μοντρεαλή, έγραφε κι έστελνε γραμμάτα, απεραντά καλλιγραφημένα γραμμάτα παλιού καιρού, που τα μετεφεραν ταχυδρομοί με αμαξές η βραδυκίνητα τραινα. Λεπταίσθητος σε μια τραχιά, επικη εποχή, απεφευγε, περιχαρακωμένος πίσω από τις συλλογές του, τις διάειες επαφές. Όλα, ακόμα κι η ζωή, του φαινόταν «παρεργό». Ζούσε μοναχα για να γραφεί, για ν αλληλογραφεί μ έναν κόσμο ξένο.

Η αντίθεση μας που μας χωρίζει (εγώ πάντα μέσα στη ζωή, εκείνος πέρα) πα-
 λια, γεμάτη, όμως, κοινές προσπαθειές. Βγαζαμε τότε ένα περιοδικό: «Τα χείρα-
 γραφα», που δεν κυκλοφόρησε ποτέ, κι εξώ από το σπίτι του μακαριτη του Στεφά-
 νοπούλου (του «Γεδεών» στο «ποιοι οι φίλοι»), στην πλατεία Βασιλίσσης Ολγας
 της Πατράς, καθισμένοι σ' ένα παγκάκι μου μιλούσε για ταξίδια (ατελείωτα), που
 σχεδίαζε με τη φαντασία του και θακανε, κάποτε, για να μαζέψει υλικό για να
 γράψει. Ανοιξη ήταν, Μαρτίης, κοντεύε Πασχα. Ο απογευματινός ήλιος, το φρεσκο
 αεράκι, τ' αρώματα τρέλαιναν. Πούλια και κοριτσόπουλα πετούσαν στα ξέφωτα του
 μικρού κήπου πίσω από το αγαλμα. Πέρα στο πρώτο Γυμνασίο Αρρενών σαλπιγ-
 γες, ταμπουρά κανανε πρόδες για την εθνική γιορτή. Σηκώσε, θυμάμαι, θυμωμέ-
 νος τα ματιά του από τον παλιό, εφιαλτικό κοσμο του και με κοιτάζε. «Τι να
 τούς πεις τώρα;» μου ειπε. «Θέλεις δε θέλεις σ' αναγκάζουν να πάρεις το δημία
 τους».

Αυτός ήταν, δε μπορούσε να υποφέρει το στριμωγμά, τη βιοποριστική καταπίεση,
 το διασμο της περιχαράκωμενης προσωπικότητάς του από το φυσικό και το εφη-
 μερο. Μυγιαγγιχτός, αμφισβητίας κι ασυμβίβαστος, έτοιμος να γράψει ολοκληρές
 σελίδες για το μορφοσμο ενός φίλου ή το γυρίσμα της πλάτης ενός περαστικού
 (όπως τότε με τις περιπετειές (;) του «Εξώστη» του), τον ενοχλούσαν όλα: Οι
 προϊστάμενοι του, οι ομογενείς, αυτοί που νομίζε για μια, έστω, εποχή δικούς του,
 το πραγματικά αυθόρμητο (επιπολαίο το λέγε) γραψίμο, η σπατάλη (τόσο τραγι-
 κή) της ζωής. Φυλακισμένος στο δωμάτιο του, πολιορκημένος από αγγή, ζήτουσε
 να φορμαρίε στα δικά του καλούπια έναν ατακτο κοσμο που ξεχειλίζει εξώ από τα
 κλεισμένα του παραθύρα και, απελπισμένα, τον καλούσε κοντά του. Φύσει και
 θέσει: «έστέτ», κλεισμένος στο αεροστεγές σκαφανδρο του, ανεπνεε, μέσω φίλτρων,
 έναν αερα που, μερά με τη μερά, ολο και πιο πολύ (φαινομενικά τουλάχιστον)
 δυνάμωνε.

☆ ☆

Έτσι οι απλές μορφές της τεχνης, που πάντα τον συγκινούσαν, γίνονταν, περνών-
 τας μέσα από το «εργαστήριό» του περιπλοκές. Ο κουνδεντίαςτος λογος στη μορφή
 της επιστολής, που χρησιμοποίησε σε όλα, σχεδόν, τα κείμενα του, χάνει τη
 φρεσκαδα του, βαραινεί. Πίσω από κάθε προταση, από κάθε λέξη (ακόμα κι από
 κεινες που πήρε αμέσως από τη ζωή, από το δρόμο), ευκολα βρίσκεις το χέρι του
 μαστορά, που απλώνεται σε λεπτομερείς περιγραφές (κάποτε φλύαρες), σε λε-
 πταισθητους συλλογισμούς ή ατελείωτες αυτοαναλύσεις. Και που μας οδηγεί από
 την αμεσότητα και την προχειρότητα της επιστολής (που κατά το Δημήτριο το
 Φαλήρεα πρέπει ν' αναπαρίστα απλα ήθη και εικονες της ψυχής) σ' ένα σκοτεινό
 λαδυρινθο που δεν είναι (μακάρι να ήταν) παιγνίδι αλλά ένας εφιαλτικός μονο-
 λογος, τις πιο πολλές φορές φανταστικός, χωρίς υλικό αντικρίσμα.

Το ίδιο, άλλωστε, εντοπίζουμε και στο «Μια περιπετεια στα νησιά» του Κώστα
 Κλώνη, τη μόνη του επεξεργασία «λαϊκής ιστορίας» που ξέρω, δημοσιευμένο στάν
 «παλιμψηστο», το περιοδικό του, «όργανο των απανταχού πολιορκημένων». (Τόμος
 1, αριθμ. 1, Μοντρεάλ, Ιανουάριος 1967, σ. 4). Και δεν είναι μοναχα τα υπο-
 χοριστικά (κουκλίτσα, πεταχτούλης, γεροντάκι, δαρκούλα κ.α.), ο αδύνατος διαλο-
 γος (μια ακόμα δυσκολία του να εκφραστεί αμέσως) και πολλά άλλα στοιχεία του
 υφους, που προδίδουν τις επεμβάσεις (πολλές φορές αστοργές) του «εργαστηρίου»
 Καχτιτση στο αδόλο, λαϊκό κείμενο. Είναι, προπάντων, αυτή η ίδια ιστορία που
 μένει αδικαιωτη κι αστηρικτη, έτσι όπως παρουσιάζεται χωρίς κοινό υπέδαφος,
 χωρίς την απαραίτητη συγγενεια συγγραφέα-αφηγητή που επέβαλε τη χρησιμο-
 ποιηση των ξένων ρουχών. Ο μονήρης και αποκοσμος Νίκος Καχτιτσης μένει μα-

κρια απο τον πολυμηχανο Κωστα Κλωνη και την ιστορια του γιατι, οσο κι αν φαινεται πως τον θαυμαζει δεν θελει και ισως φοβαται να τον πλησιασει. Και οι «μεταφορες» για να ειναι πειστικες χρειαζονται αγαπη κι αυταπαρνηση.

☆ ☆

Εφερα αυτο το τελευταιο παραδειγμα για να υπογραμμισω, οσο μπορουσα πιο εντονα και πειστικά, τη δραματικη απομονωση του φιλου μου Νικου Καχτιτσι, περα απο το «ξενο» στο δικο του καλυδι-μελαθρο «που δεν ειχε κανενα παραθυρο παρα μονο μια τρυπα στη στεγη για να βγαίνει ο καπνος και να μπαζει η βροχη και ο κρυος αερας που παγωνει τ αρνακια» για να χρησιμοποιησω τα λογια ενος αλλου συγγραφεα που πολυ τον επηρεασε σαν τροπο γραφης αλλα και σαν σταση ζωης, του Νικου Γαβριηλ Πεντζικη στο «Βασιλοπουλο που δεν βλεπει ουτε ακουει» (περιοδ. «Κοχλιας», αριθμ. 13, Θεσσαλονικη, Ιανουαριος 1947, σ. 11). Γιατι κι εδω, οπως στο «Βασιλοπουλο» του Πεντζικη, πισω απο τη διψα για τον αλλον ανθρωπο και την ενωση μαζι του εως τη φθορα και την καταστροφη και πισω απο την πεινα για ταπραγματα και την πυρποληση των φαινομενων σχηματων τους, την ερωτικη, δηλαδη, ανθρωπινη περιπετεια για τον Νικο Καχτιτσι (προστατευτικο μα και καταπιεστικο τοιχος) η απατηλη του αυταρκεια.

Το «Κλεισε τα ματια σου για να δεις» διαλεξε για προμετωπιδα του «παλιμψη-στου του. Κι αυτη η μικρη φραση-κλειδι μας επιτρεπει να επικοινωνησουμε και-ρια μαζι του. Απο δω ξεκιναι, απο τα παιδικα του κιολας χρονια η επιθυμια του ν απομονωνεται καθε, σχεδον, βραδυ στο σπιτι του, υστερα απο την «καληνυχτα» μου και να γραφει (υποστηριζοντας δικες του φανταστικες, τις περισσοτερες φο-ρες, εκδοχες) ατελειωτα γραμματα που τα αντεγραφε απο το προχειρο και «εμπει-στευτικα» μας τα ενεχειριζε το επομενο πρωι, οι φοβοι του για τη ζωη, οι ιστο-ριες του, οπου τα εξωτερικα ασημαντα, πολλες φορες, συμβαντα μεταβαλλονται στο καμινι της εξαντλητικα αναλυτικης ιδιοσυγκρασιας του σε «Ενυπνια», «Εξω-στες» και «Ηρωες της Γανδης», το παθος του για την τελειοτητα (που τον εφερε να τυπωνει μονος του τα διδλκα του) και για ταξη, μια ταξη προσωπικη, ομως, οχι εκεινη τηνπραγματικη που απορρει απο τη συνυπαρξη μας με την τυχαία και αναρχη ταξη της Φυσης.

Κι απο εδω, επισης, ξεκιναι κι η αγαπη του για το συγκεκριμενο, που φθανει καποτε στο παθος και στην υπερβολη ετσι, οπως, απελπισμενα δενεται με τα πραγ-ματα, τ α δ ι κ α τ ο υ (οπως νομιζει)πραγματα που τον περιβαλουνε και θελει με ακριβεια να τα περιγραφει και μεσω αυτων, μεγαθυνοντας τα, να φθασει στο γενικο με μια λανθασμενη (ελλειπει εξωτερικων στοιχειων) ολοκληρωση. Αλ-λαας δουμε, μεσα απο τα κειμενα του αυτη την αντιδραση του (που αγγιζει κα-ποτε τα ορια της υπερβολης) στην ιδεα της αλλοτριωσης του απο τα ξενα :

Δεν ξερω τι ακριβως σκεφτομουνα εκεινη τη στιγμη' ασφαλως τιποτα, απορροφη-μενος απο το τοπιο. Και να που αισθανομαι κατι σαν τσαχαλακι, σαν τριχα, η σαν τα ποδια καμμιας αραχνης να περναι απο τον ευαισθητο χωρο πισω απο τ αυτια μου, και να μου φερνει μια ελαφρη ανατριχίλα. Δεν εδωσα ομως καμμια σημασια' ποσες και ποσες φορες δε μας συμβαινει αυτο. Οταν ειδα να επιμενει, εκανα μια αποτομη κινηση του χειριου για να το διωξω, πραγμα που καταφερα. Σε λιγο το ενοχλητικο περασμα παλι με απασχολησε — σαν το τσαχαλακι αυτο να το κρατουσε καποιος με το χερι του, και να το εκανε επιτηδες, για να με νευριασει.

Σηκωθηκα απο την καρεκλα, και με νευρικες κινησεις, κουνησα δεξια-αριστερα τα χερια μου στον αερα, για να διωξω μια για παντα αυτο που με ενοχλουσε, απ

κλο το χωρο γυρω μου. Σωριαστηκα παλι στην πολυθρονα, αγανακτισμενος σαν με ανθρωπο.

(Εξώστης, 1964, σ. 30)

Και παρα κατω :

Γυρισα εξουθενωμενος, με τα παντελονια μου μουσικιδι και πρασινισμενα, στην φαθινη πολυθρονα, μηπως τυχον και ερχοταν παλι, οποτε θα του εδινα ενα γερο μαθημα. Ωχ, τι θα του εκανα αν τον (η το) επιανα ποτε στα χερια μου. Ακομα και τωρα που γραφω, επειτα απο τосον καιρο διατηρω το ιδιο μισος. Θα μπορούσα να πω και χειροτερα ακομα, γιατι ερχονται στιγμες που μ' απασχολει περισσοτερο απο καθε αλλη φορα. Οπου και να βρεθω σκεφταμαι αυτο το περιστατικο... Τρεφω τις πιο σκληρες ιδεες για κεινους που πανε να μου ταραζουν την ησυχια στη μοναξια μου. Αλλα για ποια ησυχια μιλω ; Εστω αυτη τη λιγη που μου απομεινει.

(Εξώστης, 1964, σ. 34)

☆ ☆

Πλησιαζουμε στην Αθηνα. Η βροχη κι ο αγερας σταματησαν πια μα δε μοσχοβολαι ανοξιατικο, υγρο χωμα. Πολυχρωμες φλογες απο ψηλες, τουβλινες τσιμινιες λυωνουν τα μεταλλα. Τα φωτα πυκνωνουν στους τσιμεντενιους κυβους. Οι δρομοι γεμιζουν ζωη. Ο μοναχικος ανθρωπος υποφερει.

Στο δικο μας το οχημα η παρεα ετοιμαζεται για την αποδιδαση. Οι καθημερινες εγνοιες (το παιδι που περιμενει, ο γερος θειος στο νοσοκομειο, το βραδυνο φαγητο, η πρωινη εγερση) ξυπνουν και αλλοτριωνουν τις ενδομυχες σκεψεις. Η θαρδια με το φιλο μου Νικο Καχτιτση τελειωνει. Σιγα-σιγα, παρατωντας τον στη μακρινη Γανδη του, παρασυραμαι με τους δικους μου και τους ξενους σ' ενα παρηγορητικο αλισβερισι χωρις τελειωμο.

Κι αμωσ απο αυτην την (οπως θελουν να λεγε πολλοι) αρπαγη, απο τη φαινομενικη λεηλασια της ζωης μας απο συνεχεις διασμιους και τρυφερα χαδια, τη συνεχη διαφευση μα και επαληθευση μας, ανθιζουν μεσα απο τις σχισμες του μυητον, ωραια κι ατιθασα, τα λαχταριστα τριανταφυλλα της ευαισθησιας μας.

